

elte | ppk

Eötvös Loránd Tudományegyetem
Pedagógiai és Pszichológiai Kar

NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI
ÉS INNOVÁCIÓS HIVATAL

AZ INNOVÁCIÓ LENDÜLETE

AZ NKFI ALAPBÓL
MEGVALÓSULÓ
PROJEKT

A szakképzésben oktatók szakmai fejlődésének sajátosságai

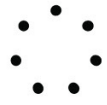
A MoTeL kutatás (Model of Teacher Learning) eredményei a pedagógusok szakmai fejlődésének és tanulásának komplex értelmezése alapján c. szimpózium

Országos Neveléstudományi Konferencia
Szeged, 2021. november 19.

Bükki Eszter, Dr. Fehérvári Anikó

ELTE PPK Neveléstudományi Intézet

elte | ppk

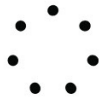
Eötvös Loránd Tudományegyetem
Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Tartalom

- Elméleti háttér
- Kutatási kérdések és módszertan
- Eredmények
- Összegzés és értelmezés

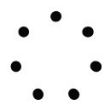
elte | ppk

Eötvös Loránd Tudományegyetem
Pedagógiai és Pszichológiai Kar

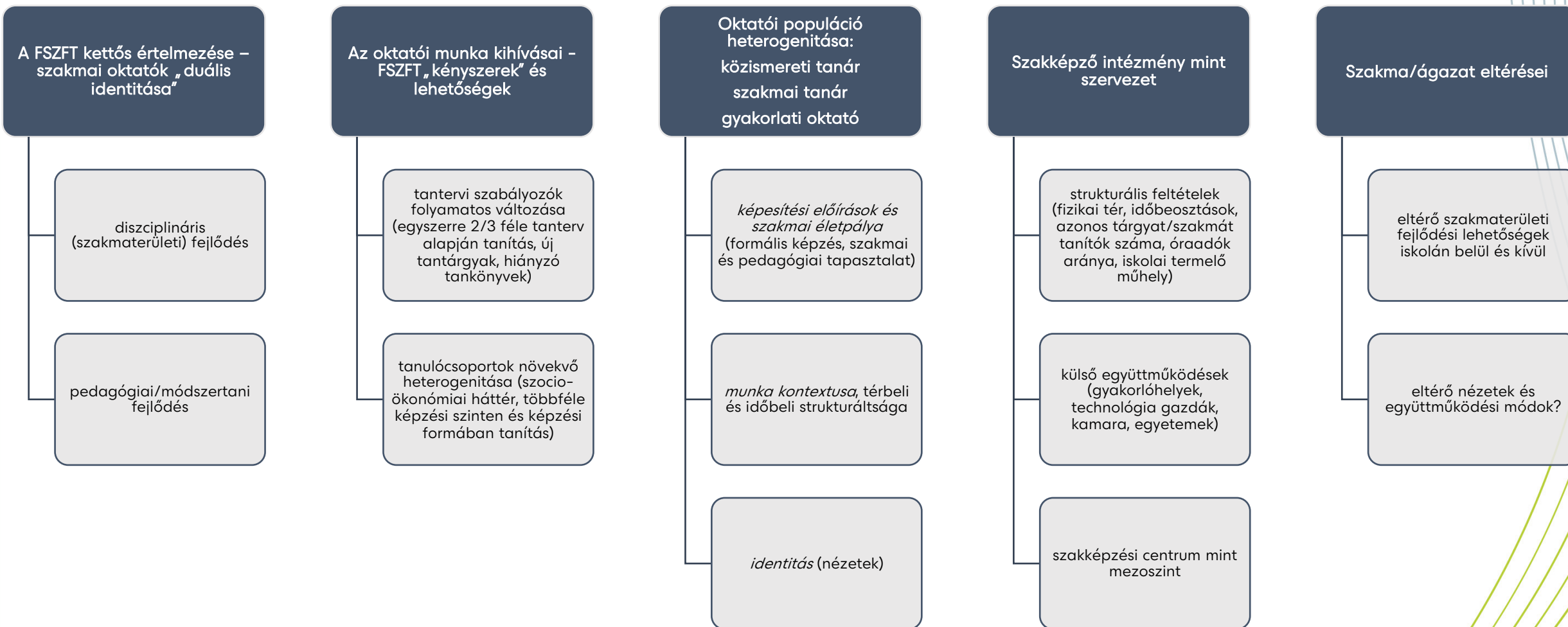
Elméleti háttér: a szakképzésben oktatók tanulásának sajátosságai

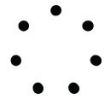

- A szakképzésben dolgozó oktatók folyamatos szakmai fejlődése és tanulása (FSZFT) az általános képzésben tanítókéhez viszonyítva bizonyos eltéréseket mutat.
- Ez részben a **szakképzési rendszerek szabályozásához** köthető, mely országonként különböző, de többnyire alacsonyabb szintű képesítési feltételeket ír elő: esetenként pedagógiai végzettséget nem, de szakmai munkatapasztalatot is megkövetel (Cedefop, 2016, Grollman, 2008).
- A szakmai oktatók között jelentős számban vannak jelen **másodkarrierként** pályára lépő tanárok, akiknek pedagógiai-módszertani tanulásában meghatározó szerepet játszik nem-formális és informális **munkahelyi tanulás és a tanári együttműködés** (Hoekstra et al., 2015, Hoekstra & Newton, 2017, Tyler & Dymock, 2019). A szakmai oktatók sajátosan eltérő módokon dolgoznak együtt, ami az oktatók eredeti szakmájának értékeivel, elveivel és „logikájával” állhat összefüggésben (Hoekstra & Pederson, 2018).
- A szakmai oktatók **„duális identitása”** (Schmidt, 2019, Köpsén & Anderson, 2014) és a nemzeti szakképzési rendszerek, a kurrikulum tartalma és szerkezete szerint is eltérő **sajátos szervezeti strukturális feltételeket** és belső-külső együttműködési, **„határátlépési” lehetőségeket** (Akkerman & Bakker, 2011) biztosítanak a szakképzésben oktatók szakmai fejlődése számára (Bükki & Fehérvári, 2021, Bükki, 2022).
- A szakmai oktatók **szakmaterületi fejlődése** elengedhetetlen a minőségi szakképzéshez, és ennek fontos, és egyes kutatások szerint leghatékonyabb, formája a szakmaterületi munkavégzés, de legalábbis a szakmaterületi kapcsolatrendszerek fenntartása (Köpsén, 2014, Broad, 2016).
- **Hazai kutatások:** a szakképzésben oktatók iskolai végzettsége lényegesen alacsonyabb a gimnáziumi tanároknál (Sági, 2015), bár a vizsgált egy év során ők mutatták a legaktívabb formális, képesítés megszerzését célzó tanulást; a szakmai oktatók között jelentős a másodkarrieres oktatók aránya (Bükki, 2018, 2022).

A szakképzési kontextus sajátosságai az FSZFT szempontjából

elte | ppk

Eötvös Loránd Tudományegyetem
Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Kutatási kérdések:

(1) Milyen eltéréseket mutat a szakképzésben és a középfokú általános képzésben tanítók szakmai fejlődése és tanulása?

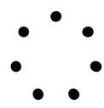
(2) Milyen mértékig tekinthetők homogén csoportnak a szakmai fejlődés és tanulás szempontjából a szakképzésben oktatók?

Elemzési módszer:

deskriptív és korrelációs statisztikai elemzés

Az adatfelvétel főbb módszertani jellemzői

Ideje	2020. október 12. – 2021. február 8.
Területi lefedettség	országos
Mintavételi keret	KIR-STAT 2019/2020-as 2019. októberi adatszolgáltatás alapján
Mintavételi egység	köznevelési intézmények általános iskolai, gimnáziumi, technikumi és szakképző iskolai feladatellátási helyei (FEH)
Mintavételi eljárás	régió és iskolatípus szerint rétegzett FEH-ek fenntartói és méretkategóriái szerint igazított Szakmacsoporthoz/ágazathoz nem igazított.
Mintanagyság	5063 pedagógus (656 FEH) (FEH-enként legalább 20% vagy 5 fő)
Adatgyűjtési eljárás	önkitöltős elektronikus kérdőív

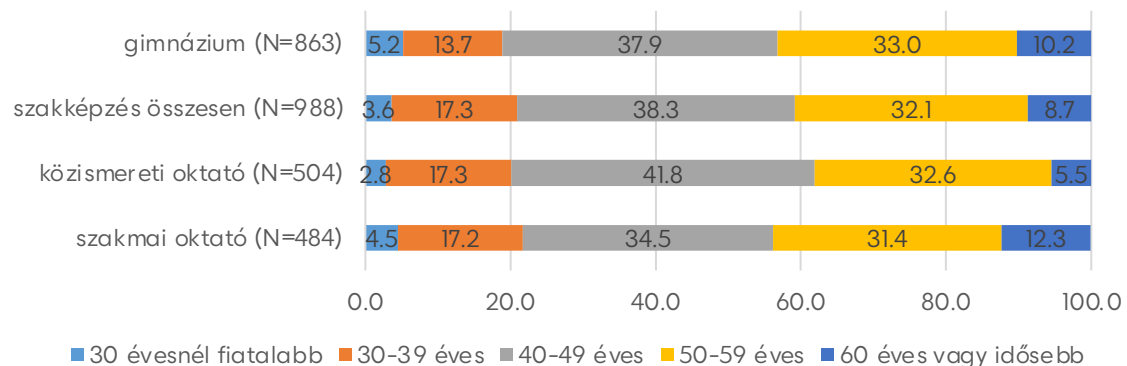

Alminták jellemzői

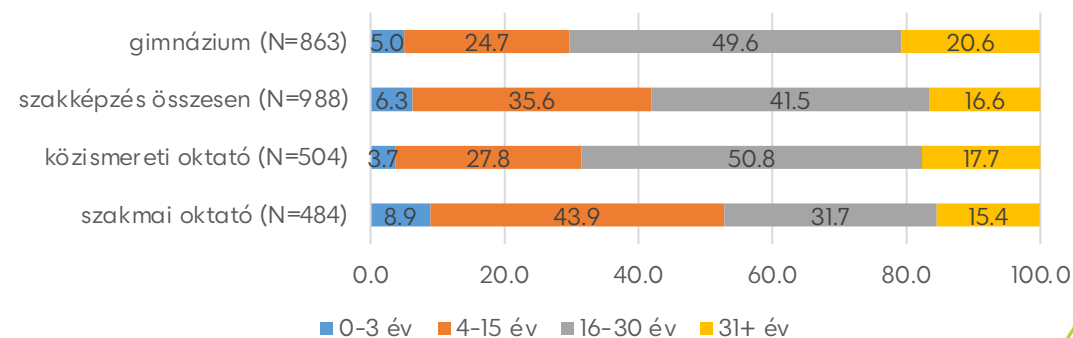

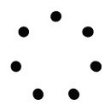
		szakképzés			gimnázium (N=863)
		szakmai oktató (N=484)	közismereti oktató (N=504)	összesen (N=988)	
nők aránya (%)		53.9	72.2	63.3	72.2
korcsoport (%)	30 évesnél fiatalabb	4.5	2.8	3.6	5.2
	30-39 éves	17.2	17.3	17.3	13.7
	40-49 éves	34.5	41.8	38.3	37.9
	50-59 éves	31.4	32.6	32.1	33.0
	60 éves vagy idősebb	12.3	5.5	8.7	10.2
tanítási tapasztalat (%)	0-3 év	8.9	3.7	6.3	5.0
	4-15 év	43.9	27.8	35.6	24.7
	16-30 év	31.7	50.8	41.5	49.6
	31+ év	15.4	17.7	16.6	20.6
dolgozott más szakmában (%)		83.3	47.5	65.0	42.0

Korcsoportos megoszlások

Tanítási tapasztalat

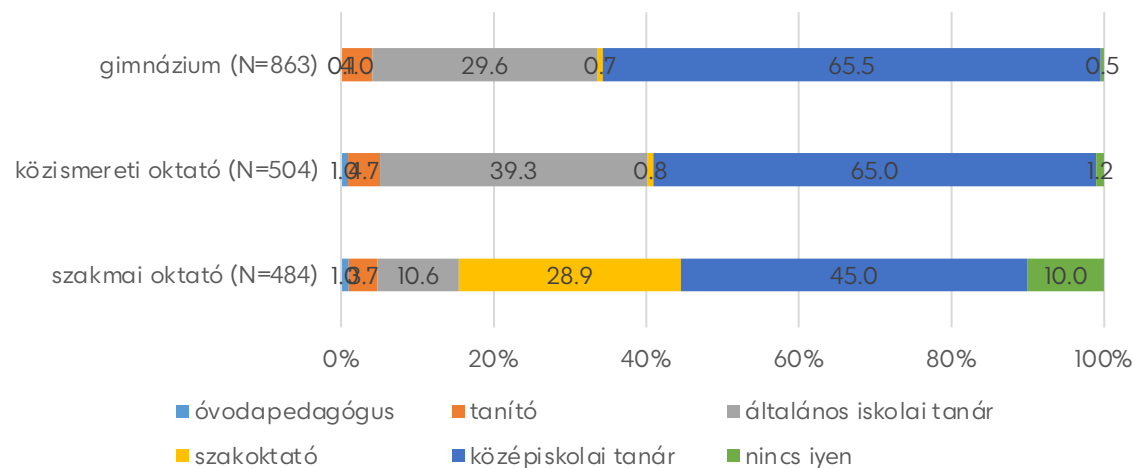

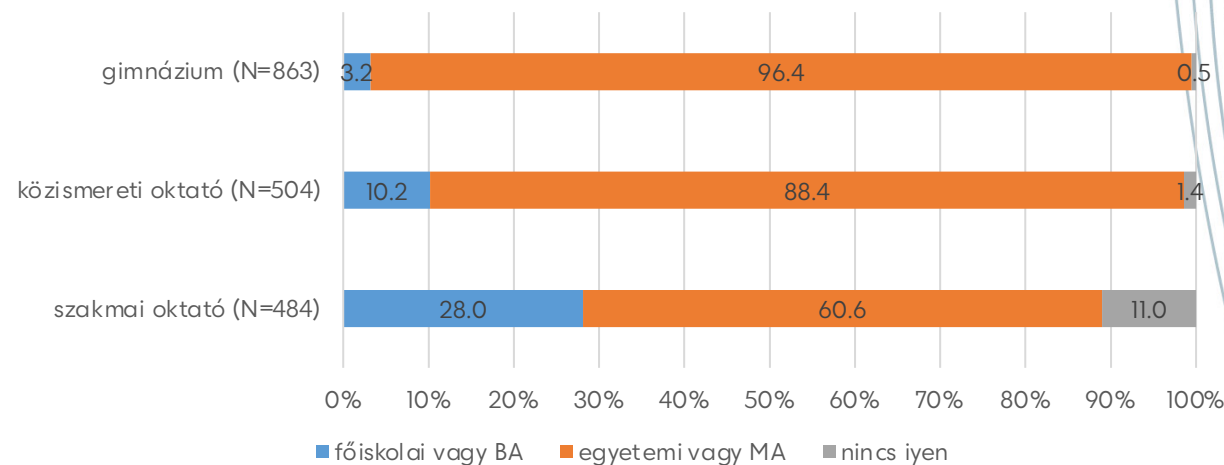
Képzettség, képesítések

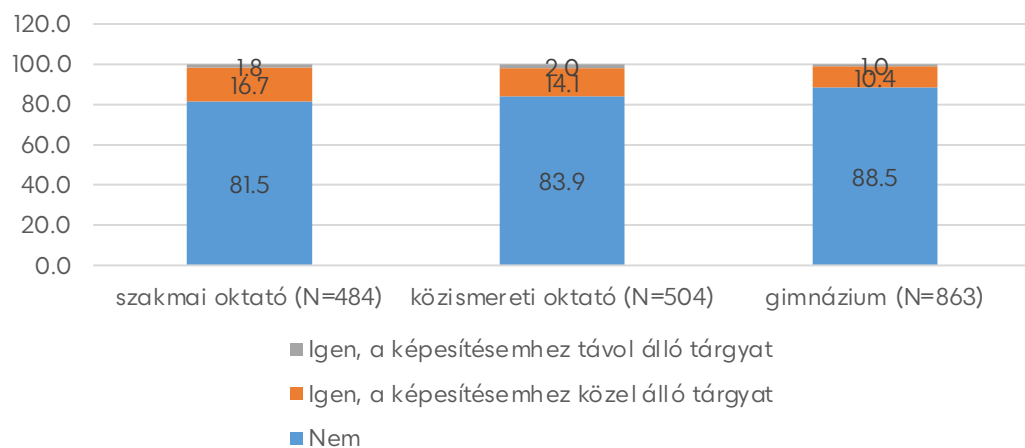
Első pedagógiai végzettség (%)

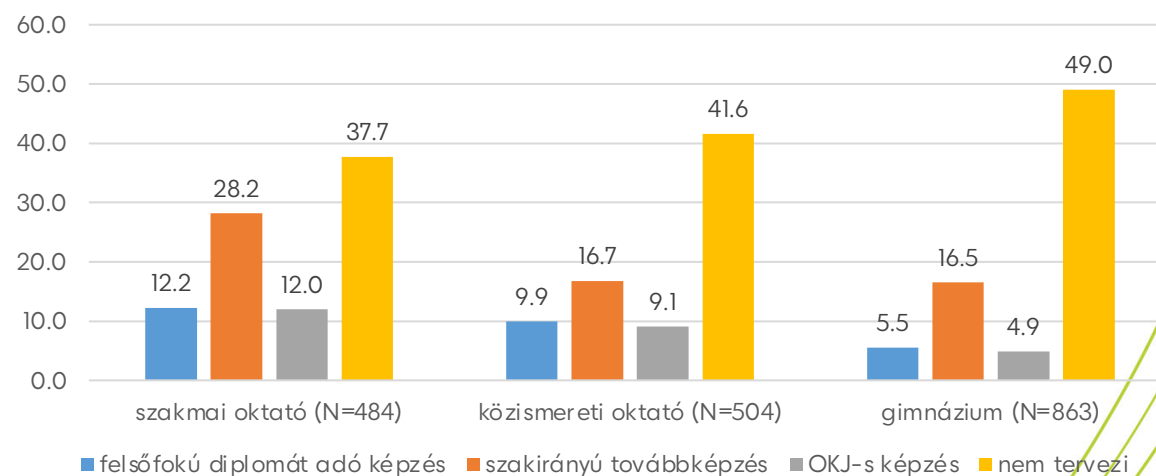
Legmagasabb pedagógiai végzettség (%)

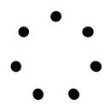

Tanít-e más tárgyat, mint amire képesítése van? (%)

Következő 3 évben tervezett képzések (%)

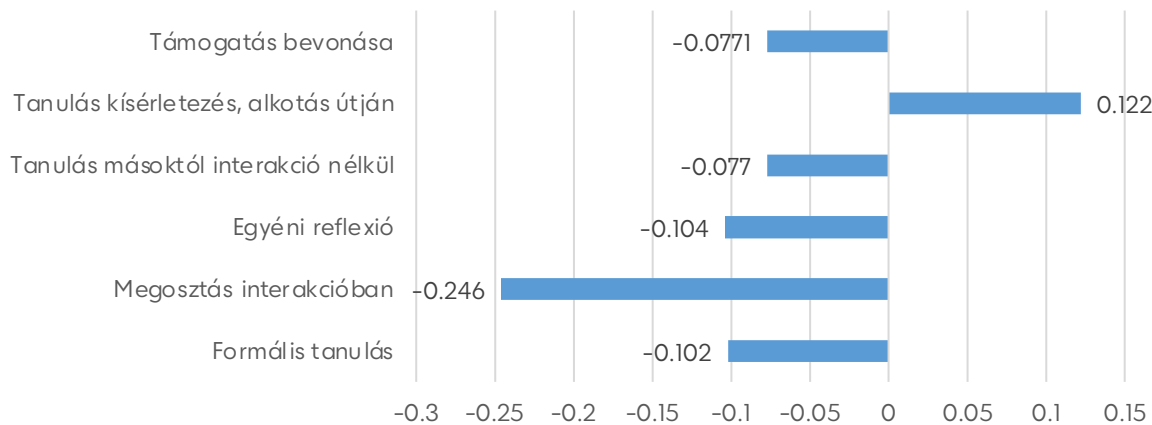

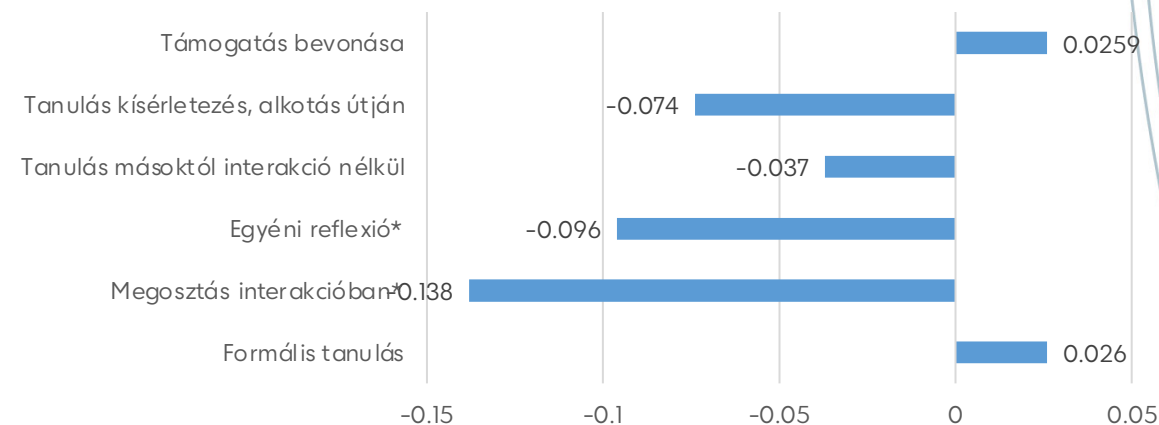
Szakképzésben oktatók tanulásának eltérései

Átlagok különbsége - szakképzésben oktatók és mindenki más

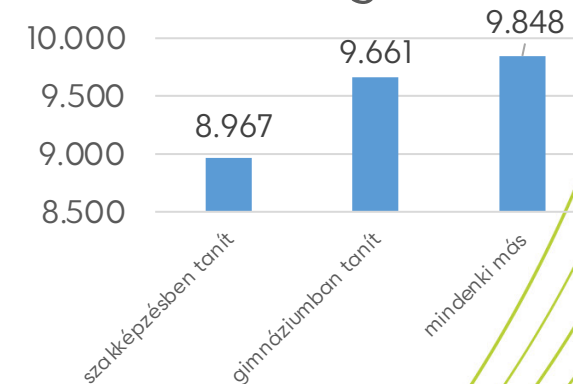

Átlagok különbsége - szakképzésben oktatók és gimnáziumi tanárok

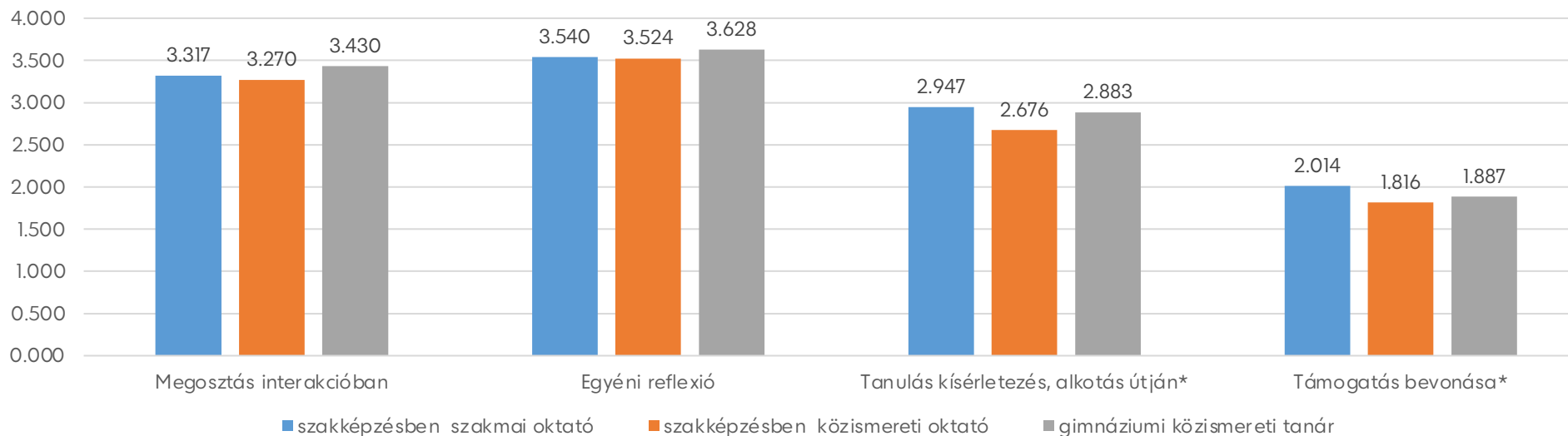
- A szakképzésben oktatók **kevésbé diverz tanulási tevékenységet** végeznek, mint mindenki más és mint a gimnáziumi tanárok (t-próba szignifikáns, $p=0.004$ és $p=0.000$, de alacsony hatásméretű (Hedge's g hatásméret < 0.2).
- Az összes többi pedagógushoz viszonyítva a szakképzésben dolgozók minden tanulási faktor átlagértéke alacsonyabb (t-próba szignifikáns $p < 0.15$) a **Tanulás fejlesztés, kísérletezés révén** kivételével, a hatásméretük nagysága azonban a **Megosztás interakcióban** (Hedge's $g=0.284$) kivételével elhanyagolható (Hedge's $g < 0.2$).
- A gimnáziumban tanítókhöz viszonyítva a szakképzésben oktatók átlagértékei csak a **Megosztás interakcióban** és az **Egyéni reflexió** faktorok esetén különböznek szignifikánsan, annál alacsonyabbak (t-próba szignifikáns, $p=0.001$ és $p=0.007$), de a hatásméret mindkét esetben elhanyagolható (Hedge's $g < 0.2$).

Tanulás diverzitása (átlag)

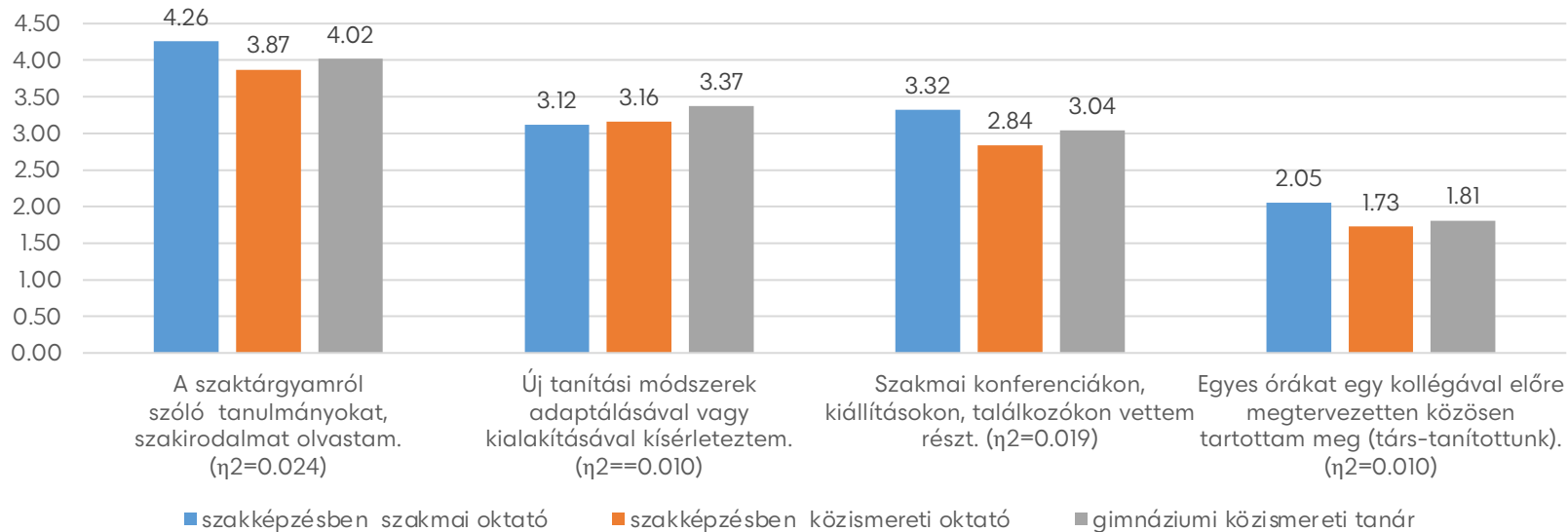
A középfokon oktató három csoport tanulásának eltérései

Szignifikáns eltérések a szakképzésben oktató szakmai és közismereti oktatók és gimnáziumi közismereti tanárok tanulásában (átlagok)

- A szakképzésben dolgozó **közismereti oktatók** átlagértéke szignifikánsan **alacsonyabb** a gimnáziumi tanárokéhoz képest a **Megosztás interakcióban** és az **Egyéni reflexió** tekintetében (F-próba, $p=0.002$ és $p=0.026$).
- A szakképzésben dolgozó **közismereti oktatók** átlagértéke szignifikánsan **alacsonyabb** a gimnáziumi tanárokéhoz és a szakmai oktatókhoz képest is a **Tanulás kísérletezés, alkotás útján** és a **Támogatás bevonása** tekintetében (F-próba, $p=0.000$ és $p=0.001$). A szakmai oktatók és gimnáziumi tanárok között **nincs** szignifikáns eltérés a post-hoc tesztek szerint.
- A hatásméreték azonban nagyon kicsik – a legnagyobb, $\eta^2=0.012$ (gyenge hatás), a **Tanulás fejlesztés, kísérletezés útján** esetében.

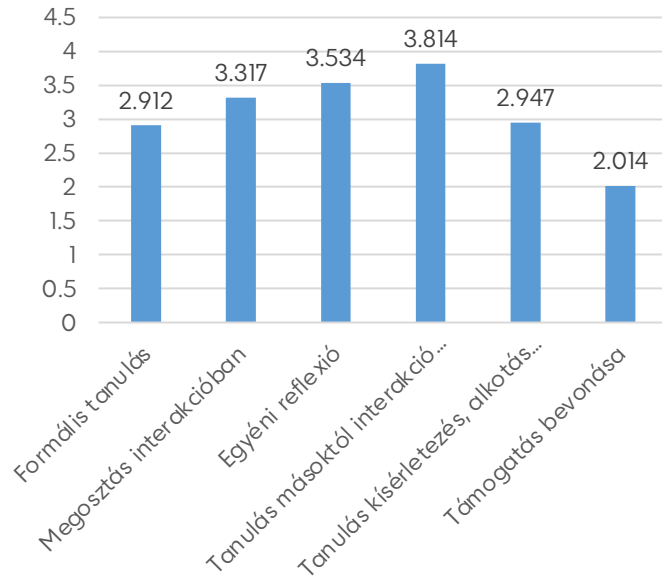
Szignifikáns eltérések tanulási tevékenységek szerint

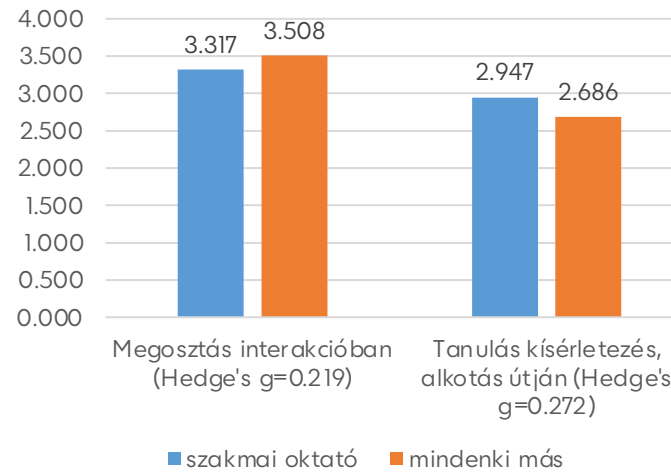
- A tanulási tevékenységek itemeket külön tekintve, a legerősebb (bár csak kicsi) hatásméret nagyságú eltérést a **szaktárgyra vonatkozó olvasás** és a **szakmai konferenciákon, kiállításokon való részvétel** mutatta. Ezekben legnagyobb aktivitással a szakmai oktatók vesznek részt.
- A szakmai oktatókra jellemzőbb leginkább a **társ-tanítás** is.

A szakmai oktatók tanulása

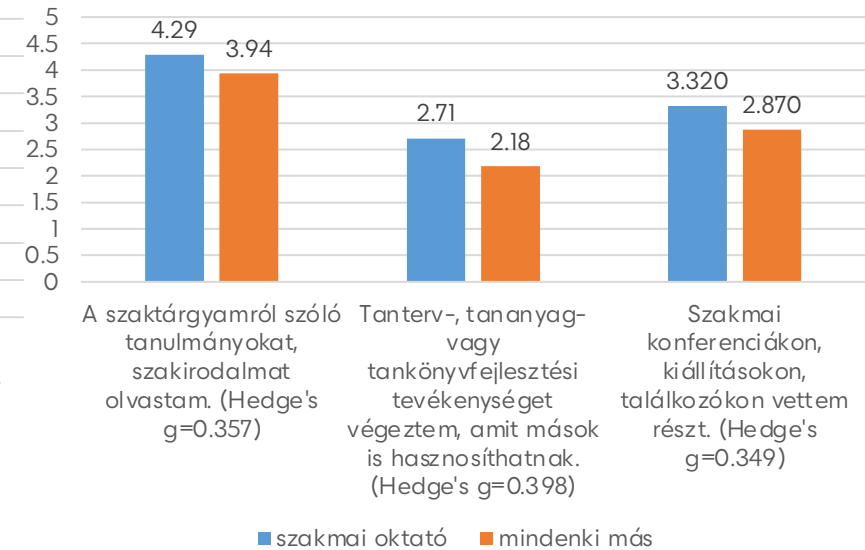
Szakmai oktatók tanulása (átlag)

Szakmai oktatók versus mindenki más (átlag)

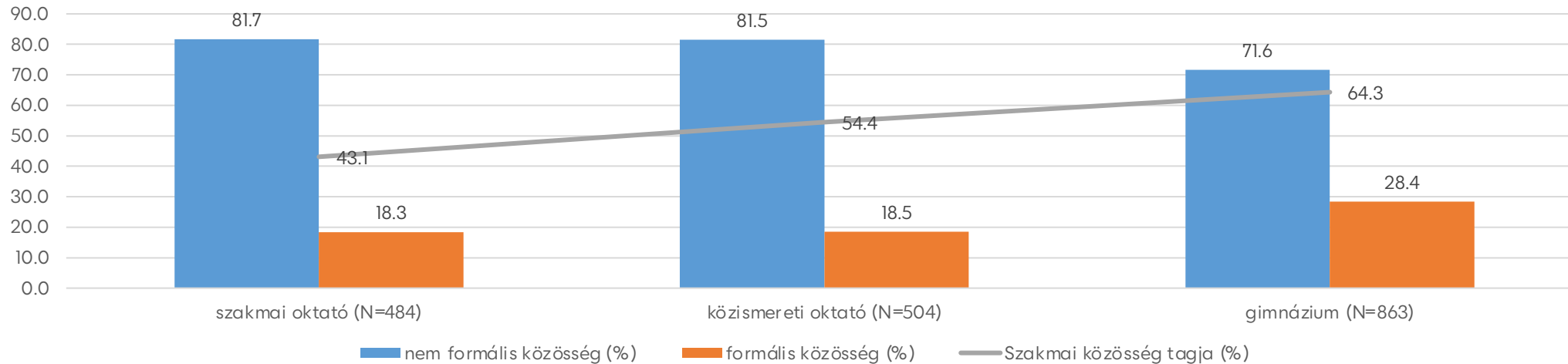
Szakmai oktatók tanulása - tanulási tevékenységek (átlag)

- A szakmai oktatók tanulásában is az olvasás és az egyéni reflexió a legjellemzőbb tevékenység-típus. Harmadik helyen áll az oktatói együttműködés, azonban mindenki máshoz viszonyítva a **Megosztás interakcióban** kismértékben kevésbé jellemző rájuk. Kismértékben jellemzőbb azonban rájuk a **Tanulás fejlesztés, kísérletezés útján**.
- Utóbbi eltérést a szakmai oktatókra nagyobb mértékben jellemző **tanterv/tananyag/tankönyvfejlesztés** és a **szakmai konferenciákon/kiállításokon való részvétel** magyarázza.

Iskolán kívüli szakmai közösségekben való részvétel

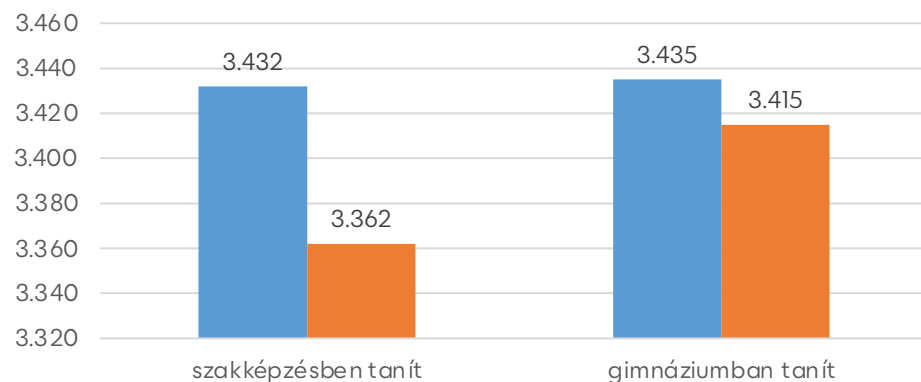
Iskolán kívüli szakmai közösségekben való részvétel

Feltett kérdések: Tagja-e bármilyen (offline vagy online) pedagógus vagy egyéb szakmai csoportnak, hálózatnak? (pl.: Történelemtanárok Egylete vagy akár valamilyen facebook csoport; fontos: nem az iskolán belüli munkaközösségekre gondolunk). Milyen jellegű ez a közösség, szervezet? (1) formális (pl. Történelemtanárok Egylete, eTwinning platform) (2) nem formális (pl. Tanítók klubja facebook csoport, IKT és módszertani tanári szoba, OFOE filmklub)

- A szakképzésben oktatók **kisebb hányada vesz részt iskolán kívüli szakmai közösségekben**, mint a gimnáziumi tanárok.
- A szakképzésben oktatók **kisebb arányban vesznek részt formális, és nagyobb arányban nem formális szakmai közösségekben**, mint a gimnáziumi tanárok.
- A részvételi aktivitásban nem találtunk szignifikáns eltérést a három csoport között.

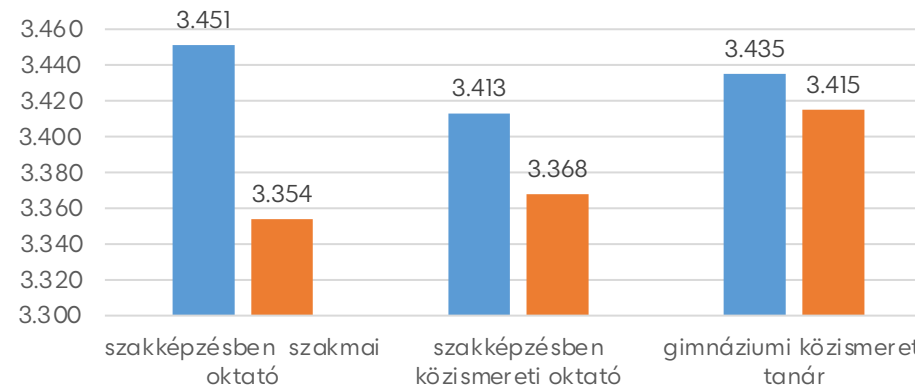
Tantárgy- és tanuló-központú nézetek

■ Tantárgy-központú nézetek

■ Tanuló-központú nézetek (t-próba szignifikáns $p=0.004$, Hedge's $g=0.128$)

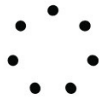
Tantárgy- és tanuló-központú nézetek

■ Tantárgy-központú nézetek

■ Tanuló-központú nézetek (F-próba szignifikáns $p=0.012$, $\eta^2=0.005$)

- A szakképzésben tanítók mindenki máshoz, a szakmai oktatók a gimnáziumi tanárokhoz képest kevésbé **tanuló-központú nézeteket** vallanak, bár a hatásméretetek nagysága nem mutat számottevő különbséget.
- A három csoporton belül vizsgálva az összefüggést a tanulási tevékenységek és a tanuló-központú nézetek között, a **szakmai oktatók esetében a tanuló-központú nézetek erősebben (közepesen erősen) korrelálnak a Megosztás interakcióban, a Tanulás másoktól interakció nélkül (olvasás), és a Tanulás fejlesztés, kísérletezés útján** faktorokkal.

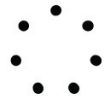
elte | ppk

Eötvös Loránd Tudományegyetem
Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Értelmezés: a szakképzésben oktatók tanulása

- A szakképzésben oktatókat mindenki máshoz viszonyítva kevésbé diverz és minden tanulási típust tekintve kevésbé intenzív tanulás jellemzi, bár a hatásméret nagysága a **Megosztás interakcióban** típusú tanulás kivételével elhanyagolható.
- Eredményeink megerősítik a korábbi pedagóguskutatások azon eredményeit (pl. OECD, 2020), miszerint a magasabb oktatási szinteken csökken **a tanári együttműködés**, a középfokú iskolákat nagyobb mértékben jellemzi a tantárgy-alapú szervezeti fragmentáltság, akár egymással is versengő szubkultúrák léte (Hargreaves 1994, Timperley et al., 2007, Hodgkinson & Hodgkinson, 2005). A szakképzésben oktatók együttműködését gyakran szervezeti strukturális jellemzők is akadályozzák (Bükki & Fehérvári, 2021, Bükki, 2022).
- A **gimnáziumi tanárokhoz viszonyítva** a szakképzésben oktatók csak a tanulás diverzitásában és a **Megosztás interakcióban** és az **Egyéni reflexió** tekintetében mutatnak szignifikáns eltérést, de a hatásméret alapján elhanyagolható különbséget.

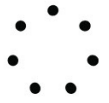
elte | ppk

Eötvös Loránd Tudományegyetem
Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Értelmezés: a közismereti oktatók tanulása

- A szakképzésben oktatók között a szakmai és közismereti oktatókat is megkülönböztetve, a középfokon tanítók három csoportjának eltéréseit vizsgálva adataink azt mutatták, hogy a szakképzésben dolgozó közismereti tanárok tanulási tevékenysége tér el a gimnáziumi tanároktól és több szempontból a szakmai oktatókétól is, kevésbé diverz és alacsonyabb intenzitású tanulás jellemzi őket.
- Nem elhanyagolható, kismértékű különbséget azonban csak a **Tanulás fejlesztés, kísérletezés útján** típusú tanulás esetében találtunk – ez **kevésbé jellemző** a szakképzésben dolgozó közismereti tanárookra, mint a gimnáziumi tanárookra, vagy a szakmai oktatókra, míg a két utóbbi csoport között nincs szignifikáns eltérés.

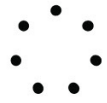
elte | ppk

Eötvös Loránd Tudományegyetem
Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Értelmezés: a szakmai oktatók tanulása

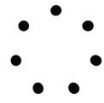
- A **Tanulás fejlesztés, kísérletezés útján** faktor magas átlagértékét a szakmai oktatók esetén elsősorban a **szakmai konferenciákon, kiállításokon való részvétel** item magas átlagértéke magyarázza. Ez feltehetően elsősorban diszciplináris, **szakmaterületi fejlődési célhoz köthető**, csakúgy, mint a **szaktárgyra vonatkozó szakirodalom olvasása** – e két tanulási tevékenységben való részvételük kismértékben **nagyobb** a középfokon tanítók másik két csoportjához viszonyítva.
- A szakmai oktatók **társ-tanítási** tevékenysége is kismértékben **nagyobb**, ami feltehetően a szakmai, főként a gyakorlati oktatás sajátos kontextusával magyarázható (Büki, 2022).
- Kismértékben **alacsonyabb** azonban a szakmai (és közismereti) oktatók átlagértéke a gimnáziumi tanárokéhoz viszonyítva az **új tanítási módszerek adaptálása** tekintetében. Ez egybecseng Czakó és mtsai (2017) a szakképzésben oktatók módszertani gyakorlatára vonatkozó eredményeivel.
- Bár a szakmai oktatók **megosztás-típusú tevékenységei** nem térnek el szignifikánsan a gimnáziumi tanárokéétól, az intenzitás mértéke –a más pedagógus csoportokkal való összehasonlításban - nem tükrözi vissza azt a fontos szerepet, amit az a szakmai oktatók módszertani tanulásában játszik külföldi kutatások és saját interjú vizsgálataink szerint (Hoekstra & Newton, 2017, Tyler & Dymock, 2019, Büki, 2022).
- A **szakmai közösségekben** és a **formális közösségekben** való alacsonyabb részvétel magyarázata nem egyértelmű: a pedagógiai jellegű közösségeket illetően a szakképzésben oktatók és azon belül a szakmai oktatók, a szakmaterületi közösségeket illetően a szakmák alacsonyabb szintű korporatív szerveződése is magyarázhatja.

Összegzés

- A **szakmai oktatók** tanulási tevékenységeit jelentős **szakmaterületi fókusz** jellemzi. A szakmai tudás és a szakképzés tartalmának állandó változásából (tantárgyak, tananyagok és taneszközök gyors erodálásából) fakad a folyamatos **megújulási és fejlesztési „kényszer”** – a szakmai oktató tanulásában is arra (kénytelen) fókuszálni, ami a tanított szakmához kapcsolódik.
- A **szakképzésben oktató közismereti tanárokat** jellemzi a **legalacsonyabb tanulási intenzitás**, melynek okai mélyebben vizsgálándók. Feltételezésünk szerint ez jelentős részben az **alacsonyabb pályaelégedettséghez és énhatékonysághoz köthető**, melynek szervezeti (mikro-politikák) és rendszerszintű (közismereti kimeneti mérés hiánya a szakmunkásképzésben) okai is lehetnek.
- A szakképzésben oktatók tanulását az általános képzésétől eltérő **rendszerkörnyezet és oktatáspolitikai kontextus** erősen determinálja, melyet az eredmények – és az adatbázis elemzések során létrehozott új változók, faktorok – értelmezésénél figyelembe kell venni.

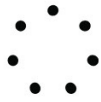
elte | ppk

Eötvös Loránd Tudományegyetem
Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Hivatkozások

- Akkerman SF, Bakker A. Boundary Crossing and Boundary Objects. *Review of Educational Research*. 2011;81(2):132-169. <https://doi:10.3102/0034654311404435>
- Broad (2016) Vocational knowledge in motion: rethinking vocational knowledge through vocational teachers' professional development, *Journal of Vocational Education & Training*, 68:2, 143-160, <https://doi.org/10.1080/13636820.2015.1128962>
- Bükki, E. (2022) *Az iskolai rendszerű szakképzésben oktatók folyamatos szakmai fejlődését meghatározó egyéni és szervezeti tényezők*. Doktori disszertáció (készülőben).
- Bükki E, Fehérvári A. (2021). How do teachers collaborate in Hungarian VET schools? A quantitative study of forms, perceptions of impact and related individual and organisational factors. *Empirical Research in Vocational Education and Training* 13(1). <https://doi.org/10.1186/s40461-020-00108-6>
- Bükki, E. (2018). Mesterpedagógus szakmai tanárok szakmai életútjai. *Educatio*, 27(3), 498-507. <https://doi.org/10.1556/2063.27.2018.3.1>
- Cedefop. (2016). Briefing note - Professional development for VET teachers and trainers. pp. 2-3. ISSN 1831-2411 http://www.cedefop.europa.eu/files/9112_en.pdf
- Czakó, Á., Győri, Á., Schmidt, L., & ifj. Boros, I. (2017). Innovatív pedagógiai módszerek a szakmai oktatásban. A szakmai tanárok módszerei szociológiai megközelítésben. *Socio.Hu Társadalomtudományi Szemle*, 2. <https://doi.org/10.18030/socio.hu.2017.2.1>
- Fejes and Susanne Köpsén, Vocational teachers' identity formation through boundary crossing, 2014, *Journal of Education and Work*, (27), 3, 265-283. <http://dx.doi.org/10.1080/13639080.2012.742181>
- Grollmann P. The Quality of Vocational Teachers: teacher education, institutional roles and professional reality. *Eur Educ Res J* [Internet]. 2008 [cited 2016 Dec 22];7(4):535. Available from: <http://eer.sagepub.com/lookup/doi/10.2304/eeerj.2008.7.4.535>
- Hargreaves, A., & Fullan. (2012). *Professional capital: Transforming teaching in every school*. New York, NY: Teachers College Press.

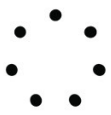

elte | ppk

Eötvös Loránd Tudományegyetem
Pedagógiai és Pszichológiai Kar

- Hodkinson, H., & Hodkinson, P. (2005). Improving schoolteachers' workplace learning. *Research Papers in Education*, 20(2), 109–131. <https://doi.org/10.1080/02671520500077921>
- Hoekstra, A., Kuntz, J., Chaudoir, S., Chahal, M., & Newton, P. (2015). *Vocational Educators' Professional Learning Activities and Workplace Affordances*. Retrieved from https://www.researchgate.net/profile/Annemarieke_Hoekstra/publication/284041153_Vocational_Educators'_Professional_Learning_Activities_and_Workplace_Affordances/links/564baa2608aeab8ed5e77a20.pdf
- Hoekstra, A., & Newton, P. (2017). Departmental leadership for learning in vocational and professional education. *Empirical Research in Vocational Education and Training*, 9(1). <https://doi.org/10.1186/s40461-017-0057-0>
- Hoekstra, A., & Pederson, K. S. (2018). Workplace Conditions affecting Instructor Professional Learning in Vocational and Professional Education. *Paper Presented at the Annual Meeting of the American Educational Research Association in New York City, 2018*, 2(1), 1–5. <https://doi.org/10.15439/2019F121>
- Köpsén S. (2014): How vocational teachers describe their vocational teacher identity. *Journal of Vocational Education and Training* 2, 194–211.
- OECD (2020). *TALIS 2018 Results (Volume II): Teachers and School Leaders as Valued Professionals*. TALIS, OECD Publishing, Paris. <http://doi-org-443.webvpn.fjmu.edu.cn/10.1787/19cf08df-en>
- Sági, M. (2015). Szakképzésben dolgozó pedagógusok változó környezetben. *Szakképzési Szemle* 31(1), 17–36.
- Schmidt (2019) Industry currency and vocational teachers in Australia: what is the impact of contemporary policy and practice on their professional development?, *Research in Post-Compulsory Education*, 24:1, 1-19, <https://doi.org/10.1080/13596748.2019.1584431>
- Timperley, H., Wilson, A., Barra, H., Fung, I. (2007). *Teacher professional learning and development. Best evidence synthesis iteration*. Wellington, New Zealand: Ministry of Education. http://www.ibe.unesco.org/fileadmin/user_upload/Publications/Educational_Practices/EdPractices_18.pdf

elte | ppk

Eötvös Loránd Tudományegyetem
Pedagógiai és Pszichológiai Kar

NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI
ÉS INNOVÁCIÓS HIVATAL

AZ INNOVÁCIÓ LENDÜLETE

AZ NKFI ALAPBÓL
MEGVALÓSULÓ
PROJEKT

Köszönjük a figyelmet!

MoTeL kutatók

